

Сторінка молодого вченого

УДК 338.49:339.1
© 2012

В.Е. Кудельський

*Хмельницький
національний університет*

**Науковий керівник —
доктор економічних наук
І.В. Свиноус*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В АГРОПІДПРИЄМСТВАХ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ*

*Здійснено оцінку сучасного стану виробництва
молока в агропідприємствах Хмельницької
області. Особливу увагу приділено вивченню
ефективності виробництва молока в
агропідприємствах досліджуваного регіону.*

Молочне скотарство посідає другу позицію у структурі валового продукту сільського господарства України і має забезпечувати виробництво молока в обсягах, що відповідають нормам державної продовольчої безпеки, та мати ресурсний експортний потенціал.

Огляд останніх публікацій. Питання виробництва молока в підприємствах різних форм власності та господарювання досліджували В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський, В.І. Бойко, В.П. Галушко, М.М. Ільчук, М.В. Калінчик, С.М. Кваша, П.М. Маркаренко, О.М. Могильний, В.К. Терещенко, Г.В. Черевко, О.М. Шпичак та ін. вчені.

Мета статті — оцінка сучасного стану виробництва молока в агропідприємствах Хмельницької області та розробка заходів щодо відродження молочного скотарства регіону.

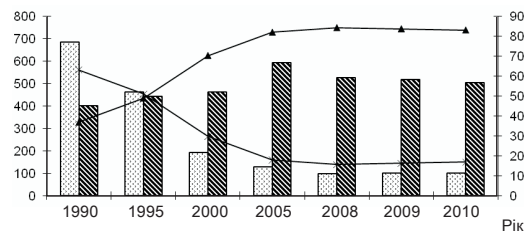
Методи дослідження. У дослідженні було використано методи: статистичних групувань — для оцінки ефективності діяльності підприємств різних організаційно-правових форм господарювання; монографічний — для аналізу функціонування підприємницьких структур молокопродуктового підкомплексу.

Виклад основного матеріалу. Молочне скотарство Хмельницької області наразі перебуває у кризовому стані. У 2010 р. порівняно з 1990 р. загальний обсяг виробництва молока в області зменшився на 478,4 тис. т, або на 44%, — переважно за рахунок господарств суспільного сектору, де зменшення становило 583,4 тис. т, або 85,1% (рисунок). Виробництво молока за 2010 р. порівняно з 2009 р. скоротилося на 12,3 тис. т (0,2%) і становило 608,1 тис. т. Господарства населення виробництво молока зменшили на 2,7% (забезпечили 83,8% його загального обсягу). Виробництво молока в агропідприємствах було

більшим у 2010 р. порівняно з 2009 р. на 1,4% і становило 102,3 тис. т (причому поголів'я корів скоротилося на 1,1%).

Нині виробництво молока здійснюють 197 господарств, це на 57 господарств менше ніж у 2009 р. Зокрема, у 2010 р. порівняно з 2009 р. у господарствах усіх категорій поголів'я корів зменшилось на 3,9 тис. (2,5%). Протягом 2009 р. в агропідприємствах поголів'я корів зменшилося на 1,1%. Слід зауважити, що у 2010 р. 67% агропідприємств не утримували корів. Із тих, що мали худобу, більша частина агропідприємств утримувала стадо корів чисельністю до 200 гол. — це 82,4% підприємств; від 200 до 500 гол. — 23,1%; від 500 і більше — 9,1%.

Цей процес зумовлений цілою низкою причин.

Динаміка та структура виробництва молока в господарствах різних форм господарювання Хмельницької обл.: □ — виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах, тис. т; ■ — виробництво молока в господарствах населення, тис. т; ▲ — питома частка господарств населення у структурі виробництва молока, %; ✕ — питома частка сільськогосподарських підприємств у структурі виробництва молока, %.

Джерело: за даними Головного управління статистики по Хмельницькій області.

Групування сільськогосподарських підприємств Хмельницької області за рівнем рентабельності (без урахування державної підтримки) в 2010 р.

Група	Кількість господарств у групі	Кількість корів на господарство, гол.	Надій від 1 корови, кг	Повна собівартість 1 ц, грн	Ціна реалізації 1 ц, грн
До –40	11	52	1323	336,43	152,90
–20	18	135	3715	346,70	241,77
0	31	110	3218	247,29	221,95
20	35	239	3869	239,25	260,33
40	16	318	4539	214,88	279,71
60	7	226	3827	172,78	259,88
Понад 60	14	204	4396	151,21	276,55
Усього по області	132	184	3901	228,97	260,82

Джерело: розрахунки автора за даними ф. 50-сг

По-перше, це економічні причини, а саме: нестабільна цінова ситуація, яка виникла внаслідок падіння попиту на молочну продукцію на внутрішньому ринку, що пов'язано зі зниженням платоспроможності населення, спричиненого економічною кризою; зменшення обсягу експорту, що пов'язано з низькою конкурентоспроможністю вітчизняної молокопродукції, виготовленої з низькоякісної сировини [2].

Як свідчать розрахунки таблиці, збитки отримали господарства, в яких мала місце низька продуктивність корів (1323–3715 кг), що зумовлює підвищення повної собівартості виробленого молока (336,43–346,7 грн/ц).

Рентабельність 88,2% підприємств–виробників молока нижча від процентної ставки по кредиту або дорівнює вартості кредитування. Для цих підприємств отримання кредитів є практично недоступним. Зазначимо, що 22% підприємств досліджуваної області протягом цього року намагалися отримати кредит або відкрити кредитну лінію на розвиток виробництва молока, а отримали лише 15%. При цьому середня кредитна ставка для підприємств–виробників молока, які вдало чи ні намагалися взяти кредит, становила 19,36%, а мінімальна і максимальна вартість кредитування — 17% і 24% відповідно. Отже, для 88,2% підприємств–виробників молока кредити є фактично недоступними, а ще для 7,4% підприємств, які мають рентабельність від 21 до 30%, окупність проектів з розвитку виробництва в середньому становить близько 20 років.

По-друге, до зменшення поголів'я призвела низька економічна ефективність галузі, що пов'язано з багатьма чинниками, це: використання у молочному виробництві застарілих екстенсивних технологій утримання, годівлі, доїння та відтворення; відсутність високого рівня спеціалізації галузі у суб'єктів господарювання; відсутність якісного наукового супроводу у справі вдоскона-

лення виробничих процесів; низький рівень підготовки фахівців у профільних навчальних закладах; недосконала система плеєнної справи та неефективний механізм її державної підтримки; відсутність послідовної державної підтримки регуляторної політики, спрямованої на стимулювання розвитку галузі.

Таку ситуацію спричинили: розбалансованість ринкових відносин, коли вартість реалізації тваринницької продукції не відшкодувала її собівартості; диспаритет цін на продукцію тваринництва і матеріально-технічні ресурси; недосконалість системи регулювання ринку, коли значна кількість продукції реалізується через посередників, які привласнюють велику частину прибутку, створену на стадії виробництва та ін. [6]. За цих умов переважна частина господарств ліквідувала скотарство через його збитковість.

Останнім часом завдяки поліпшенню цінової і кредитної політики, розширенню напрямів та обсягів державної підтримки у скотарстві створилися сприятливі умови для його стабілізації та розвитку в господарствах усіх форм власності. Виникла об'єктивна потреба змінити стратегію ведення молочного скотарства з наданням першочергового значення нарощуванню валового виробництва продукції, використовуючи прогресивні енерго- та ресурсоощадні технології, і підвищенню якості та конкурентоспроможності продукції [5].

Розробка та впровадження ефективних технологічних рішень виробництва тваринницької продукції застосовуватиметься як у великотварних, так і в дрібних господарствах, причому перевага у виборі пріоритетних напрямів прискореного збільшення виробництва продукції надаватиметься створенню та розвитку великих агропідприємств [1]. Для цього в області є всі передумови, зокрема: наявність досвіду ведення великотварного виробництва — у 70–80-х роках минулого

століття Хмельницька обл. була лідером в колишньому СРСР у спеціалізації та кооперації молочного скотарства; наявність виробничої бази скотарства і кормовиробництва; висока природна родючість ґрунтів, значні площі луків і природних пасовищ, поліпшення та раціональне використання яких сприятиме створенню міцної кормової бази для тварин; наявність дешевих кормів у вигляді відходів цукрової і спиртової промисловості для відгодівлі худоби; функціонування плеїнної бази тварин з високим генетичним потенціалом; наявність потужних промислових переробних підприємств та значних резервів робочої сили на селі.

Прикладом відродження виробництва молока в регіоні є відкриття в с. Остапківці Городоцького району першої черги молочнотоварного комплексу, що дає змогу утримувати 165 корів голштинно-фризької породи німецького походження і стільки ж телят. А в майбутньому планується мати на комплексі 1500–2000 гол. Це дало змогу створити 22 постійні робочі місця. На новому комплексі відповідно до чинних євростандартів запроваджено безприв'язне утримання корів. Функціонує новітній доїльний зал, що дає змогу реалізовувати молоко вищого ґатунку. Продуктивність первістки в середньому становить 23 л молока на добу, а окремі дають по 34–35 л. Щодня з ферми продається 3–3,5 т молока. Від нетелей отримано телят масою 42–47 кг, тоді як корови місцевих порід народжують 20–25-кілограмових телят.

Окрім цього, у Шепетівському районі за сприяння корпорації «Сварог Вест Груп» будуються сучасні потужні молочнотоварні ферми, аналогічні тим, які збудовані на молочному комплексі у Ве-

ликій Медведівці, де введено в дію приміщення на 400 гол. великої рогатої худоби та доїльний зал. На спорудження великомедведівського молочного комплексу було витрачено до 9 млн грн.

Водночас у господарствах, де виробництво молока є високорентабельним, рівень повної собівартості більше ніж удвічі нижче порівняно зі збитковими господарствами, а продуктивність вища майже в 3 рази. Отже, як свідчать дані групувань, у більшості агропідприємств є резерви для підвищення ефективності виробництва молока.

Економічна ефективність виробництва молока залежить також і від каналів збуту виробленого товаровиробниками молока. В умовах дефіциту сировини для молокопереробних підприємств зниження ціни є підтвердженням реалізації молока I і II ґатунків, що зумовлено відсутністю налагоджених технологій для отримання високоякісного молока, це передусім відповідність приміщень, наявність технологічного обладнання, збалансована годівля худоби.

Більшість агропідприємств реалізують молоко I ґатунку (97,9%), і лише незначна частина — вищого (0,8%). Окрім цього, мають місце також незначні обсяги реалізації на переробку молока II ґатунку та неґатункового.

Низькі можливості агротоваровиробників використовувати технології виробництва молока, які відповідають вимогам чинних стандартів якості, призводять до зниження ґатунковості молока, що негативно позначається на закупівельних цінах і, відповідно, на показниках ефективності [6]. Відомо, що якість продукції впливає безпосередньо і на рівень закупівельних цін, і на величину отриманих дотацій та доплат.

Висновки

На сучасному етапі розвитку вітчизняного молочного скотарства необхідно забезпечити значні капіталовкладення, насамперед через компенсацію відсотків за кредитами на розвиток виробництва молока.

Доцільно також зберегти дотації на 1 кг молока, поступово зменшуючи їх. Нині відбу-

вається процес відродження великотоварного промислового виробництва молока, що у найближчій перспективі дасть змогу забезпечити високоякісною сировиною переробні підприємства та зменшити експортну залежність вітчизняного споживача у молокопродукції.

Бібліографія

1. Квітка Г. Стратегія «великого молока»/ Г. Квітка//Пропозиція. — 2008. — № 4. — С. 14–17.
2. Процюк Н.І. Аналіз факторів впливу на якість молока/Н.І. Процюк//Економіка АПК. — 2006. — № 9. — С. 114–117.
3. Радько В.І. Тенденції розвитку виробництва молока в Україні/В.І. Радько//Економіка АПК. — 2010. — № 11. — С. 24–28.
4. Руда Т.П. Розподіл ризиків у ланцюгу товароруку молока від виробника до споживача/

Т.П. Руда//Вісн. аграр. науки. — 2011. — № 8. — С. 79–82.

5. Улько Є.М. Мікроекономічний аспект дослідження діяльності виробників молока в сучасних ринкових умовах/Є.М. Улько//Економіка АПК. — 2008. — № 6. — С. 120–127.

6. Шиян В.І. Економічні проблеми інтенсифікації виробництва молока в контексті теорії спадної віддачі/В.І. Шиян, Н.С. Ляліна//Економіка АПК. — 2007. — № 11. — С. 74–79.